

LEERSLETTEMANDEN

Af Gunver Hirschsprung

Under en rejse i Nordvestgrønland i juli måned 1963 kom departementschef Eske Brun og jeg som hans sekretær til Lersletten, hvor departementschefen ville aflægge besøg i en finsk geologlejr ca. 20 km fra Ikamiut-området ved Diskobugten. Lersletten er landet imellem Sydostbugten og Arfersiorfikfjorden. Det er et område så stort som Fyn. Terrænet er en fuldstændig flad slette, sandblandet ler med en hel del små fjelde stikkende op imellem, og ser næsten ud som indlandsisen med nunatakker. Den er gennemskåret af elve og har mange sumpe og små søer med et rigt fugleliv.

Da turen frem og tilbage til geologlejren med en rundtur til de geologisk mest interessante forekomster viste sig at være en marchtur på 13 timer, var jeg glad for, at jeg i forvejen havde bedt om tilladelse til at blive i hjemmet, og i stedet foretog jeg i mit eget tempo en herlig 5-timers tur i udkanten af Lersletten, nød den pragtfulde natur, lyttede til stilheden, iagttog fugle og blomster og nød ensomheden. Efter en lille times gang blev det for varmt, og jeg lagde derfor min brune strikkede trøje fra mig ved en let kendelig sten i den naive tro, at den måtte jeg da let kunne finde igen på tilbageturen, hvilket naturligvis ikke lykkedes, og da jeg tog derfra, regnede jeg da heller ikke med nogensinde at se den igen. Den blev imidlertid senere årsagen til, at jeg fik kendskab til en grønlanders eventyrlige vandring ensomt og hjælpeløs rundt på Lersletten i 22 lange døgn, til hans lidelser, hans drømme og tanker under denne flakken om, så sælsom en beretning, at den bør kendes i videre kredse:

Den 7. juli 1963 afsejlede den 22-årige fisker Otto Eliassen, der er født ved Djævelens Tommelfinger i Upernavik norddistrikt, men midlertidig bosiddende i Christianshåb, med kutteren „Sulugpavaq“ fra Christianshåb for at gå på gåsejagt sammen med bådens skipper og et besætningsmedlem. De ankrede op samme eftermiddag ved Umanaqfjeldet og fulgtes alle tre ind på Lersletten langs søerne ind ad Naternaqasik. De gik hele dagen og natten, og næste dag gik de tilbage. De kom imidlertid dels på grund af tågen fra hinanden, og da Eliassen var sakket bagud, gik de andre tilbage for at finde ham. Efter længe at have ledt forgæves, tog de tilbage til

*Ingen sletter er uendelige,
men en diset dag kan denne godt synes at være det.*

Foto: Niels Holm.

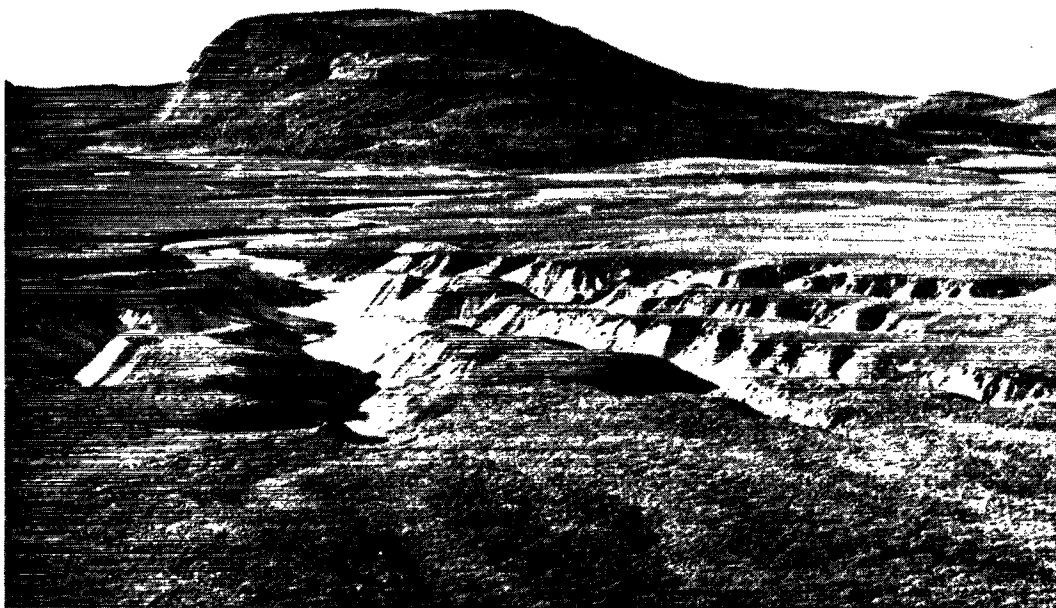
Christianshåb, udmattede som de selv var, for at underrette politiet. Overbetjent Strikert i Egedesminde igangsatte en stor eftersøgning med motorbåde, slæder, mandskab og rekognosceringsfly, han tog de to grønlandske fiskere med for at prøve at finde det sted, de sidst havde set Eliassen. Han var sporløst forsvundet. Den 23. juli, efter 19 døgn forløb, indstilledes den direkte eftersøgning, men politiet i Egedesminde opretholdt daglig radiokontakt med geologerne på Lersletten, der var anmodet om at holde øje med den forsvundne, som man imidlertid antog for omkommet, formodentlig sunket i en af de bundløse elve eller søer.

Den 29. juli afsluttede geologerne deres ophold på Lersletten, og på vej fra lejren næsten ankommet til kysten traf de den savnede. De tilkaldte over radioen politiet, og overbetjent Strikert har derefter i motorbåden på hjemturen fra Lersletten til Christianshåb fået fortalt følgende beretning fra Eliassen, med sætninger trukket ud af en mand, der synes at have været borte i umindelige tider; som svarede, når han blev spurgt, men ellers tav; som, når man forsøgte at live ham op med et par muntre bemærkninger, smilede med en perlerad af tænder stivnet i en grimasse under et par øjne så sorte og udbrændte, at overbetjenten kun mindedes at have set lignende hos en tidligere frontsoldat:

„Sammen med 2 andre fiskere var vi i den enes båd sejlet til Ikamiutlandet, hvor vi gik i land på Lersletten for at jage gæs, der på det tidspunkt var i fældetiden. Vi fulgtes ad alle tre. Vi gik i mange timer. Det blev nat, og det blev dag igen. Vi fangede godt. Jeg fik 2 gæs, 3 ænder og nogle ryper. Vi blev enige om at gå tilbage. Føreren af fartøjet var bedst kendt, han gik foran. Så fulgte den anden fisker lige efter. Jeg gik bagest. Der gik flere timer. Af og til satte vi os og holdt korte hvil. Så gik vi videre. Jeg var den, der holdt dårligst ud. På et vist tidspunkt sagde jeg til de to andre, at jeg måtte stoppe og hvile. Til at begynde med hvilte vi alle på samme tid, men senere skete det mere spredt. Vi talte ikke meget sammen. Pludselig blev jeg usædvanlig træt. Fiskeren, der gik foran mig, ville hjælpe og tog mit gevær for at lette mig byrden. Jeg sagde til ham, at jeg måtte sove. Med min fangst på ryggen følte jeg mig meget tung, men jeg ville ikke overlade ham det fangne bytte. Jeg lagde mig. Han fulgte efter fartøjsføreren. Ca. 2-300 meter borte så jeg ham stoppe og sætte sig. Fartøjsføreren fortsatte og var snart ude af syne bag et fjeld. Jeg strakte mig på ryggen, tændte en cigaret – så forsvandt alt.

Da jeg vågnede, frøs jeg. Tågen lå lavt og tæt. Jeg gik frem til det sted, hvor jeg mente, min kammerat havde sat sig. Han var borte, og jeg så intet spor af ham. Så fortsatte jeg i den retning, hvor jeg mente kysten var. Begge mine jagtfæller var nok ombord og ventede på mig. Time efter time vandrede jeg. Tågen blev liggende lavt. Det var meget koldt. Det blev mørkere, og det blev lysere igen. Jeg kom ud i sumpet terræn og sank i, men kom op igen. Det gentog sig flere gange. Jeg vadede over nogle mindre elvløb, for jeg følte, at havet ikke lå langt borte. Jeg mente at kunne lugte havet. Af og til lagde jeg mig for at sove. Jeg tabte kontakten med dagene. Efterhånden havde jeg ikke mere proviant, da jeg havde spist hele fangst-udbyttet. Da jeg intet våben havde, var der ingen mulighed for at skyde noget. En dag kom jeg til en kam af fjelde. Da jeg gik op og så ud, lå havet foran mig, lige ved kysten lå nogle øer, som jeg ikke kendte. Der lå en hvid nummerbåd et stykke ude. Jeg kendte den ikke. Landet, jeg stod på, kendte jeg heller ikke. Jeg råbte ud mod båden, mange, mange gange. Ingen hørte mig. Jeg havde nogle jagtpatroner i min ene lomme, men ikke flere tændstikker, så jeg var ikke i stand til at antænde noget af krudtet eller andet brændbart. Så tog jeg patronen i min hånd. Jeg lagde en lille spids sten på fjeldet, men måtte slå mange, mange gange ned mod den, før patronen eksploderede. Jeg kunne ikke mærke min hånd i lang tid efter, bortset fra at det stak og prikkede i den. Men der skete ikke noget med hånden. Derfor prøvede jeg igen. Da jeg havde affyret tre patroner på den måde græd jeg, for nummerbåden sejlede bort.

Jeg vidste ikke, hvor jeg var. Derfor gik jeg tilbage mod de steder, hvorfra jeg var kommet. Man ledte måske efter mig. Undervejs dæmmede jeg små elvløb op

Man skulle tro, at sådanne formationer gav mulighed for orientering, men dem møder man adskillige steder på sletten.

Foto: Niels Holm.

med sten og fangede fisk, som jeg spiste rå. Jeg fandt reder med æg. Jeg gik, krøb og klatrede, hvor det var nødvendigt. Så slap provianten op igen. Jeg befandt mig pludselig i et område, hvor der intet var at finde. Dagene gik, og jeg syntes, jeg var blevet et andet menneske. Myggene generede mig fortvivlende. Om natten var der isnende koldt og tåget. Jeg hørte mange lyde. Der kom en rød flyvemaskine lige over mig. Jeg råbte til den og svingede med armene. Da den begyndte at slingre lidt, blev jeg bange og tav. En anden dag kom der en meget større flyvemaskine. Den glinsede lyst som en fisk, men den var langt borte. Jeg var meget, meget sulten.

Jeg husker den store måge, men ikke hvad dag den kom flyvende. Jeg lå i græsset ved foden af et fjeld. Jeg havde sovet og kunne ikke længere mærke myggene stikke. Den fløj ganske lavt. Omtrent lige over for mig kastede den noget fra sig. Jeg så det falde mod jorden, kom på benene og gik derhen. Det var en halvt fortæret fjordtorsk. Da jeg havde spist den, vågnede jeg næsten. Jeg ventede, om den ville komme igen, men da mågen blev borte, fortsatte jeg min vandring. Jeg kom til et område, hvor der stod en mængde små jernspyd med mærker på i jorden, som jeg ikke kendte. Jeg fulgte den ene række, til den sluttede. Jeg gik ikke tilbage, men fortsatte ligeud, fordi jeg mente at kunne se spor i græsset og jorden af mennesker. Efter nogle

timers forløb kom jeg til Tassiusarssuaq, hvor jeg havde været sammen med mine jagtfæller, før vi blev borte fra hinanden. Fiskerne, der havde ligget i farvandet og fanget laks, da vi var der sidst, var borte. På kysten fandt jeg imidlertid mange fiskerester, som jeg spiste mig mæt i. Jeg fandt også et par nyrøgede fisk, som var glemt. Dem tog jeg med mig, da jeg gik fra stedet og fulgte den retning, jeg havde taget sammen med mine jagtfæller, før de forsvandt fra mig.

Jeg kan huske, jeg gik i mange timer, og at tågen kom igen og tvang mig til at standse. Det mørkede. Jeg var meget træt og lagde mig tæt under en sten ved en lille stenhøj. Jeg faldt hurtigt i søvn. Drømmen var morsom. Jeg husker, den store røde ballon kom svævende hen imod mig. Under den hang et skib af den slags, man har fortalt mig kaldes en undervandsbåd. På dækket stod bådføreren. Han havde et stort skæg. Han råbte til mig, at han sejlede videre med det samme, og skulle jeg med, måtte jeg komme straks. Jeg løb for at komme med. Men så vågnede jeg. Jeg følte mig lammet og stiv af kulde. Det gryede. Jeg drejede mig om på siden for at rejse mig. Jeg mener, at jeg skreg. Også mens jeg løb. Og tankerne hvirvlede i mit hovede, medens frygten krøb på min krop. Jeg spekulerer endnu på, hvem der hidrørte fra det menneskeskelet, som lå afpillet mellem stenene, hvor jeg havde sovet og var vågnet op med dets tomme kranie ved min side. Måske et gravsted fra gammel tid?

Jeg løb i lang tid, til jeg blev rolig. Så satte jeg mig, til jeg frøs. Jeg havde kun min skjorte tilbage på overkroppen. Den var i trevler, da jeg havde brugt den til at forbinde de steder, jeg havde revet til blods som følge af myggestikkene. Jeg var meget træt, men kulden og det, jeg lige havde oplevet, tvang mig til at fortsætte. Så fandt jeg den brune trøje. Jeg lugtede til den. Den lugtede af tobak og af kvinde. Jeg så mig om, men fandt ingen i nærheden. Og jeg fandt ingen spor på stedet. Jeg spekulerede længe over, hvorfra denne trøje kunne komme. Så tænkte jeg på mågen, på manden og undervandsbåden, på skelettet fra den døde, jeg havde sovet hos, men som havde sluppet mig, på en mængde ting, der var sket mig i de dage, jeg ikke længere havde tal på.

Meningen måtte være, at jeg skulle leve. Hvorfor skulle mågen ellers give mig mad? Hvorfor ønskede bådføreren i sit fartøj under den røde ballon, at jeg skulle rejse med? Hvorfor fik menneskeskelettet mig til at løbe og netop til det sted? Hvilken person eller hvad stod bag alt dette? Hvor var denne kvinde nu, som havde lagt denne trøje i græsset, og hvorfra vidste hun, at jeg halvnøgen havde det allerstørste besvær med at klare mig over for kulden om natten og myggene om dagen? Hvem vidste, hvor jeg var? Hvem?

Jeg tog trøjen på og gik derpå videre. Lagde mig i nogen tid og fortsatte i retning mod det fjeld, som jeg mente at have set, da jeg sammen med jagtfællerne kom til om-

Også småøer som denne er der mange af.

Foto: Niels Holm.

rådet. Da jeg nåede fjeldet krøb jeg op. Jeg ved ikke, hvor længe jeg opholdt mig deroppe. Måske nogle timer. Måske et døgn. Jeg sov ind. Vågnede op – og sov ind påny. Jeg frøs ikke længere. Myggene var ikke så slemme mere.

Så brød solen frem, og vejret blev pludselig klart.

Så kom den røde mand. Pludselig var han der. Jeg så ham nede i dalen, da han dukkede frem. Først var han alene. Jeg ville ikke tro synet og lukkede mine øjne længe. Jeg blev igen bange. Da jeg så igen, var der tre mænd bag ham. Den røde mand gik forrest. Alt hans tøj var rødt. De fortsatte forbi foden af det fjeld, jeg sad på. Han fulgtes med dem nu. Jeg drejede mit ansigt efter dem – og så så jeg havet og kysten – og en rød båd komme sejlende ind mod kysten.

Jeg ved ikke, hvordan det gik til, men pludselig stod jeg blandt de fremmede mænd. De standsede op, gav mig mad, tobak og noget at drikke. De talte et sprog, jeg ikke forstod. Et fremmed sprog, som ikke lignede det danske. Så talte de i en radio, de bar på ryggen. Derefter tog de mig under armene. De var venlige imod mig og tog mig ombord i det røde fartøj.

Det er, hvad der er sket med mig.

Jeg har fået mad og tobak, og er mæt og tilfreds, og når jeg har sovet i nat og spist igen i morgen, vil jeg atter ud at fiske.“

Otto Eliassen vendte tilbage til Christianshåb, hvor man søndagen forinden havde holdt mindegudstjeneste over ham. Derefter havde der været barnedåb, hvor et spædbarn blev opkaldt efter ham.

Overbetjent Strikert har senere tilbudt Eliassen en stilling som matros på politibåden „Eli Knudsen“. Eliassen betænkte sig længe og svarede derefter nej. På forespørgsel, hvorfor han ikke ville, tav han længe, lod blikket glide ud over havnen og sagde derpå: „Jeg tror ikke, din skibsbesætning vil bryde sig om at få en qivitoq* ombord.“

Otto Eliassen har nu forladt Christianshåb, ingen ved rigtigt, hvor han er taget hen, men der menes, at han atter er hjemme ved Djævelens Tømmelfinger.

* Fjeldgænger.